

OPUSCULUM SEXTUM.

^a DE ANIMÆ RATIONE LIBER AD EULALIAM VIRGINEM.

146 Charissimæ in Christi charitate sorori ^b Eulaliæ virgini Albinus in Domino salutem.

I. Sanctæ sollicitudini vestræ et laudabili in Deo studio placuit deprecari, de ratione animæ aliquid nostram scribere devotionem, propter quasdam inquisitiones, ut ais, anno transacto inter vos ventilatas. Quod libenter fecissem, si me tanto flagrari [*Al.*, tantam flagrare] ingenio nossem, ut tam arduas rationes [*Al.*, relationes] digne exponere posse confiderem. Sed ex parte indignum esse videtur dicere meipsum me nescire. Quid sum ego, nisi anima et caro? Caro quid sit, omnibus notum est, qui se sciunt homines esse: animæ vero rationem vix paucorum est pleniter nosse. Nec aliquid magis homini in hac mortalitate viventi necessarium est nosse, quam Deum et animam. Quantum enim quisque Deum agnoscit, in tantum diligit, qui minus agnoscit, minus diligit: ergo naturale est omni homini Deum amare. Si naturale est omni homini bonum amare, naturale est etiam Deum amare, quia Deus summum bonum est sine quo bono, nil [*Al.*, nihil] boni quisquam habere poterit. Ille est indeficiens bonum, plena pulchritudo, totius felicitatis abundantia. Amor vero hujus boni, non nisi in anima esse poterit; et hoc animæ excellens bonum est, illud amare bonum, in quo solo, et a quo, et per quem, quidquid boni est in ulla creatura, bonum est.

II. Et hæc sola anima nobilis est, si illum amat a quo est quod est; qui illam talem creavit, ut in se sui ipsius imaginem et similitudinem haberet impressam, et digna Dei esset habitatione, secundum modum, quem [*Al.*, quo] quælibet creatura in se Creatorem habere possit; sic ordinata, ut id quod sibi excellentius est, id est Deus [*Al.*, Deum], tota amaret intentione: et id quod sibi inferius est, id est carnem, toto regeret studio. Proinde igitur, quia melior pars est hominis anima, decet eam dominam esse, et quasi de sede regalis culminis imperare, quid, per quæ, vel quando, vel ubi, vel quomodo faciat membra, et considerare diligenter, quid cuique [*Al.*, quid cui] membro imperet faciendum; quid cuique [*Al.*, quid cui] consentiat in desiderio suæ naturæ; et hæc omnia rationabili mentis intuitu oportet eam discernere, ne quid indecens fiat in officio suæ carnis alicubi.

III. Triplex est enim animæ, ut philosophi volunt, natura: est in ea quædam pars concupiscibilis, alia rationalis [*Al.*, rationabilis], tertia irascibilis. Duas enim habent harum partes nobiscum bestię et ani-

^a Vide S. Aug. Lib. de Spiritu et Anima, cap. 13, tom. XL Patrologiæ, col. 781.

malia communes, id est, concupiscentiam, et iram. Homo solus inter mortales ratione viget, consilio valet, intelligentia antecellit. Sed his duobus, id est, concupiscentiæ et iræ, ratio, quæ mentis propria est, imperare debet. Cujus excellentiores virtutes, quatuor esse manifestum est, id est, prudentia, qua [*Al.*, quæ] agenda vel non agenda discernit; et justitia, qua Deus colitur, et amatur, et recte vivitur inter consocias animas; temperantia, quæ concupiscentiam vel iram gubernat, ne definitos honestatis terminos transgrediantur; fortitudo, qua adversa hujus vitæ quæcunque contingant, constanti animo tolerat.

IV. Et hæc quatuor, si charitate perfecta in anima fiunt, efficiunt eam Deo proximam. Quia nihil [aliud] est optimum hominis, cui hæerere beatissimum sit, nisi Deus: cui hæerere certe non valemus, nisi dilectione. Proinde hæc quatuor virtutes uno charitatis diademate ornantur. Quæ est vera sapientia, nisi Deum intelligere amandum? Quæ est justitia, nisi eum colere, a quo est, et quidquid habet boni, ab eo habet? Quid temperantia, nisi integrum se præbeat in perfectione vitæ ei, quem amat? Quid fortitudo, nisi pro amore Dei fortiter **147** omnia tolerare adversa? Si enim Deus est summum hominis bonum, quod negari non potest, sequitur quoniam summum bonum appetere est bene vivere, ut nihil sit aliud bene vivere, quam toto corde, tota anima, tota mente diligere Deum, a quo existit. Ita tandem ordinate vivit, qui seipsum considerat, quid sit, et quo festinet: si affectus animi, vel carnales motus, provida gubernat ratione. Si enim vel concupiscentia, vel ira rationem vincit, et dominatur quælibet illorum in anima; ordo perversus præcipitabit consentientem in pejus; et tenebit [*Al.*, tenet] solium rationis ira, si immoderata erit, vel concupiscentia effrenata. Ex his tribus quasi radicibus, si corruptæ erunt, omnes pene pullulant pestes. Concupiscentia data est homini ad concupiscenda quæ sunt utilia, et quæ sibi ad salutem proficiant sempiternam. Si vero corrumpitur, nascitur ex ea gastrimargia, fornicatio, et phylargiria [*Al.*, philargeria]. Ira data est ad vitia cohibenda, ne impiis, id est, peccatis, homo serviat dominis, quia juxta Domini vocem: *Qui facit peccatum, servus est peccati* (Joan. VIII, 34); ex qua corrupta, procedit tristitia, et acedia. Ratio data est, ut diximus, omnem hominis vitam regere, et gubernare, ex qua si corrumpitur, oritur superbia, et cenodoxia. Ex his quasi arboribus, plurimi vitiorum

^b Eulaliæ seu Gundradæ. Vide Monitum prævium et Epistolas ibi citatas.

ramusculi in perniciem animæ succrescunt, de quibus in hujus epistolæ angustia disputare longum est, et non nimis necessarium.

V. Est quoque anima imagine et similitudine sui Conditoris in principali sui parte, quæ mens dicitur, excellenter nobilitata. Quæ imago tandem in ea clara et pulchra est, si toto Deo Conditori desiderio vincita est [*Al.*, juncta est]. Quamvis vero villis et deformis a Deo recedens efficiatur, tamen si ratione viget, vel intellectu sentit, manet in ea quædam naturæ dignitas suæ. Unde de tali anima, a sui Conditoris recedente dilectione, divina dicit Scriptura: *Quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen vane conturbatur; thesaurizat, et ignorat, cui congregat ea* (*Psal.* xxxviii, 7). Nec hanc vanitatem auferre posse ostendit ab ea imaginem Dei: quamquam scilicet magna sit natura anima humana, tamen vitari potest, quia summa non est: tamen quia summæ naturæ imago est, id est, divinæ, magna est natura, et nobilis. Nobilis a Conditore creata, sed ignobilis vitio proprio facta, id est, dum a Dei declinat servitio, sua volens uti potestate, quod est primum malum omni rationali creaturæ. Ita tandem ordinate vivit anima, si eum diligit qui supra se est, id est, Deum; et prudenter ea regat quæ regere debet, id est, carnales sensus. Ergo quatuor quidem animæ diligenda sunt, id est, quod supra se est, et id quod juxta se est [et id quod ipsa est, et id quod sub se est]. De duobus horum, præceptum in sacris legitur litteris, id est, de dilectione Dei et proximi: de sua vero dilectione, et carnis suæ, non sunt præcepta statuta, quia duobus prioribus hæc duo inesse dignoscuntur: quia qui Deum vel proximum perfecte diligit, seipsum negligere non poterit; quia hæc est animæ summa beatitudo, eum diligere a quo est, et socias suæ beatitudinis diligere animas, et illis prodesse vel carnis officio, vel mentis beneficio, ut bona illis optet, et quantum valeat, faciat.

VI. Habet igitur anima in sua natura, ut diximus, imaginem sanctæ Trinitatis in eo quod intelligentiam, voluntatem, et memoriam habet. Una est enim anima, quæ mens dicitur, una vita, et una substantia, quæ hæc tria habet in se: sed hæc tria non sunt tres vitæ, sed una vita; nec tres mentes, sed una mens: consequenter utique, nec tres substantiæ sunt, sed una substantia. Quod vero anima vel mens, vel vita, vel substantia dicitur, ad seipsam dicitur: quod vero memoria, vel intelligentia, vel voluntas dicitur, ad aliquod relative dicitur. Proinde hæc tria eo sunt unum, quo una vita, una mens una est substantia: et quidquid aliud ad seipsa singula dicuntur, etiam simul non pluraliter, sed singulariter dicuntur: eo vero tria, quo ad se invicem referuntur. Nam memoria alicujus est memoria, et intelligentia alicujus est intelligentia, et voluntas alicujus est voluntas: et hæc ad se invicem referuntur. Sed in his tribus unitas quædam est: Intellego me intelligere, velle et meminisse; et volo me intelligere et meminisse et velle: et me-

mini me intelligere et velle et meminisse. Et sic in singulis singula capiuntur. Sed de his alias.

148 VII. Nunc autem consideremus miram velocitatem animæ in formandis rebus, quæ percipit per carnales sensus, a quibus quasi per quosdam nuntios, quidquid rerum sensibilibus cognitarum vel incognitarum percipit, mox in seipsa earum ineffabili celeritate format figuras, informatasque in suæ thesauro memoriæ recondit. Sicut enim qui Romam vidit, Romam enim [*Forte*, etiam] fingit in animo suo, et format qualis sit. Et dum nomen audierit vel rememorat Romæ, statim recurrit animus illius ad memoriam, ubi conditam habet formam illius, et ibi recognoscit [eam ad memoriam], ubi recondidit illam. Et adhuc mirabilis est, quod incognitarum rerum, si lectæ vel audite erunt in auribus, anima statim format figuram ignotæ rei. Sicut forte Jerusalem quisquam nostrum habet in anima sua formatam, qualis sit: quamvis longe aliter sit, quam sibi anima fingit, dum videtur. Similiter de homine, sicut forte de Abraham, fingit enim [*Forte*, etiam] homo in anima sua, qualis esset Abraham. Ex eo quod alios homines vidit, sic sibi fingit membra omnia, sicut in aliis, vel in seipso cognoscit. Muros et domos et plateas non fingit in eo, sicut in Jerusalem facit, [sed] quidquid in aliis civitatibus vidit sibi cognitis, hoc fingit in Jerusalem esse posse; ex notis enim speciebus fingit ignota: nec enim in civitate Jerusalem fingit hominis membra, sed ædificia civitatibus consueta. Sic de omni re facit animus hominis, ex cognitis fingit incognita, habens has omnes species in se. Quamvis eo puncto quo vult de quolibet una cogitare, cogitet, non quod anima exeat de sede sua ad cognoscendum aliquid, sed in seipsa manet, et in seipsa illam formam recognoscit, quam pridem mira velocitate formavit. Inde est quod anima, si quilibet repente obliviscitur, et iterum rememorat; non enim tunc temporis quo obliviscitur aliquid, inveniet locum [*Al.*, locum], in quo id quod quærit, reconditum habet, quod iterum rememorat, sive curando, sive non curando.

VIII. Ex qua velocitate animæ, quo in se sic omnia fingit audita vel visa, aut sensa, aut odorata, aut gustata, iterumque inventa recognoscit, mira Dei potentia et naturæ efficacia [*Al.*, efficientia], utcunque cognosci poterit. Dum de Jerusalem cogito, non eo momento de Roma possum cogitare; vel cum de qualibet una recogito, non possum eo momento de pluribus cogitare, sed hoc unum mihi tunc præsens est in anima, quod tunc cogito, donec vel citius, vel tardius hæc cogitatio recedat, et alia superveniat. Nam Dei omnipotentis naturæ, et ineffabili cognitioni omnia simul sunt præsentia, et semper præsentia, et nunquam recedentia. Et hoc est quod dicitur quod Deus ubique totus est, quia omnia quæ sunt, vel quæ fuerunt, vel quæ futura sunt, simul omnia, non semel, sed semper præsentia habet. Nec etiam aliquis potest satis admirari, quod sensus ille vivus atque cœlestis, qui mens vel animus nuncupatur, tantæ

mobilitatis est, ut ne tum quidem, cum sopitus est, A
conquiescat : tantæ celeritatis, ut uno temporis pun-
cto cælum collustret, [et] si velit, maria pervolet,
terras et urbes peragret : omnia denique, quæ li-
buerit, quamvis longe lateque submota sint, in con-
spectu sibi ipse cogitando constituat. Et miratur ali-
quis, si divina mens Dei, universas mundi partes si-
mul, et semper præsentem habeat, quæ omnia regit
ubique præsens, ubique tota ; cum tanta sit vis ac
potestas mentis humanæ intra mortale corpus inclu-
sæ, ut ne septis quidem gravis hujus ac pigri cor-
poris, quo illigata est, coerceri ullo modo possit,
quominus liberam cogitandi facultatem, quietis im-
patis habeat.

IX. Sciendum est certissime, animam, si in ea
nobilitate permansisset qua condita est a Creatore, B
omnimodis immortalem esse, sicut sanctorum animæ
sunt; sed dum libero arbitrio, spiritu instigante ma-
ligno, depravata est, partim mortalis ex immortalis
facta est, sed non tota. Sicut corporis vita anima est,
ita animæ vita Deus est. Dum anima deserit corpus,
moritur corpus, et mortuum recte dicitur, quia in-
sensibile est : est tamen corpus corruptio quædam
ex carnis natura, quamvis non vivificetur ab anima.
Animæ vero mors est, dum eam Deus deserit dono
sue gratiæ, ob magnitudinem scelerum, moritur me-
liore sui parte. Duabus vero dignitatibus a Creatore
anima in sua natura glorificata est, id est, æterni-
tate et beatitudine. Beatitudo scilicet animæ est
Deum habere in se. 149 Quomodo habere? id est,
justam esse, quia Deus justus est ; et misericordem C
esse, quia Deus misericors est ; et bonam esse, quia
Deus bonus est ; et sanctam esse, quia Deus sanctus
est ; et charitatem habere, quia *Deus charitas est*
(Joan. iv, 8). Qui plurimum hæc in se habet, majo-
rem in se similitudinem Dei habet et imaginem :
quicumque vero hæc in anima non habet, et alia his
similia, quæ Apostolus fructus nominavit spiritus,
Dei habitatione indignus efficietur, et erit semivivus
(Gal. v, 22) : sicut latrones hominem descendente
ab Jerusalem in Jericho spoliaverunt, vulneraverunt,
et semivivum reliquerunt (Luc. x, 30). Semiviva erit
anima, si propter vitia et iniquitates, beatitudinem
visionis et habitationis Dei perdidit ; ad quam au-
tem [Ms., sed tamen ad quam] creata est, æterni-
tatem perdere non potest. Mutabitur enim propter pec-
cata sua beatitudo in miseriam ; et hoc erit, si con-
cupiscentia vel ira plus dominabitur in homine quam
ratio, in qua sola præcellit animantibus. Ideo de tali
dictum est in Psalmo : *Et homo cum in honore esset,*
non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus,
et similis factus est illis (Psal. XLVIII, 13). Sicut
enim loquela præcellit in carne cæteris animantibus,
ita et anima ratione sola nobilior est eis, quæ omnes
carnales concupiscentias et animi motus quasi do-
mina et regina de sublimi æquitatis sede regere et
temperare debet.

X. Hoc modo anima definiri potest juxta suæ
proprietaem nature : anima seu animus est spi-

ritus intellectualis, rationalis, semper in motu, sem-
per vivens, bonæ malæque voluntatis capax ; se-
cundum benignitatem Creatoris libero arbitrio no-
bilitatus, sua voluntate vitiatus. Dei gratia liberatus
[in quibus Deus ipse voluit] ; ad regendum carnis
motus creatus, invisibilis, incorporalis, sine pon-
dere, sine colore, circumscriptus, in singulis suæ
carnis membris totus ; in quo est imago Conditoris
spiritaliter primitiva creatione impressa, sicut su-
perius ostendimus. Quamvis sit misera dum a Con-
ditore in seipsam delabitur ; tamen æternitatem
imaginemque dignitatis suæ perdere non poterit ;
non habens in se potestatem exeundi de carne, et
redeundi iterum in eam, sed ejus arbitrio qui fecit
eam carniq; immisit. Exiet enim quamvis no-
lens præsentandus judicio Dei ; Deoque judicante
locum intrabit suis meritis condignum, spectare
[Al., exspectare] ultimi diei judicium, ut accipiat
carnem, in qua in hoc sæculo vivebat. Qui spiri-
tus modo curis angitur, modo corporis doloribus
condulet, modo lætitia hilarescit, modo cognita re-
cogitat, modo incognita seire quærit. Alia vult, alia
non vult. In quo est amor naturaliter, quia amor
intellectu discernendus est, et ratione ab illicitis
delectationibus [cohibendus], ut ea amet quæ aman-
da sunt.

XI. Atque secundum officium operis sui variis
nuncupatur nominibus : anima est, dum vivificat ;
dum contemplatur, spiritus est ; dum sentit, sensus
est ; dum sapit, animus est ; dum intelligit, mens
est ; dum discernit, ratio est ; dum consentit, vo-
luntas est ; dum recordatur, memoria est. Non ta-
men hæc ita dividuntur in substantia, sicut in no-
minibus ; quia hæc omnia, una est anima. Inter
spiritum et animam ejusmodi potest differentia esse,
quod omnis anima spiritus est, non tamen omnis
spiritus anima. Sed et beatus apostolus Paulus ma-
nifeste discernit inter spiritum et mentem dicens :
Psallam spiritu, psallam et mente (I Cor. xiv, 15).
Spiritu psallit, qui rerum [obscuras] significationes
non intelligens, ore profert ; psallit mente, qui eas-
dem significationes mentis efficacia intelligit. Nam
spiritus Nabuchodonosor regis informatus erat, ut
videret futura, sed non erat mens illuminata, ut
intelligeret quæ videbat. Accessit propheta, divino
illuminatus spiritu, qui utrumque et intellexit quæ
rex videbat, et exposuit quid significarent (Dan. ii).

XII. Hoc itaque absque dubitatione sciendum est,
quod animæ pulchritudo virtus est, et ejus defor-
mitas vitium. Si enim vel Deum, vel seipsam,
vel spiritale aliquid considerare gestit, avertit se
a sensibus carnis, ne fiant ei impedimento, spiri-
talia rimanti. Sæpe etiam in tantum affectata erit
qualibet cogitatione, ut, quamvis apertos habeat
oculos, quæ præsto sunt, non videat ; nec sonan-
tem vocem intelligat, nec tangentem corpus sentiat
[Al., non vidit, non intelligit, non sentit]. Regit
enim corpus per quinque sensus, quæ horum nihil
est. Dum de ea cogitamus, nihil corporeum cogitare

debemus. Sicut enim Deus omnem [creaturam, sic anima **150** omnem] corpoream creaturam naturæ dignitate præcellit. Quæ etiam per lucem et aerem, quæ sunt excellentiora mundi corpora, corpus administrat suum. Omnium rerum species lux animæ annuntiat, quas ipsa in se acceptas specificat, specificatasque recondit; et cum afflictiones aliquæ corpori eveniunt, offenditur anima, dum temperamentum faciendi, quod vult, deerit; et hæc offensus dolor vocatur. Si autem in tantum fraudatur membrorum ministracione, ut non habeat, quid operetur in eis, recedit, quasi indignata habitationi suæ. Quid sit anima, nil melius occurrit dicere quam spiritus vitæ; sed non ejus vitæ quæ in pecoribus est, sine rationali mentis: sed vita nunc minor, quam angelorum, et futura quidem angelorum, si ex præcepto sui Creatoris hic vixerit.

XIII. Origo vero animarum unde sit, solius Dei cognitioni relinquendum est. Quam multa exinde philosophi vana slexerunt, et plurimas Christiani doctores opinioniones inde posuerunt, et nihil pene certum reliquerunt. Ergo et beatus Augustinus ^a de origine animæ beato Hieronymo scripsit et misit, volens scire quid affirmaret tantus doctor de origine animæ. Si ille liber vobiscum inveniatur, lege et intellige, quid ille acutissimus rerum naturalium inquisitor de origine dixerit animæ. Quatuor quasdam in ea disputatione posuit opinioniones, ut arbitrator, cui beatus Hieronymus una brevissima [Al., parvissima], sed acutissima respondit epistola: quem libellum in patria legimus, sed hic nobiscum non reperitur; nec etiam epistola responsionis ad eum. Fecit quoque idem doctor, ut in libris Retractationum ejus legitur, alia de ratione animæ opuscula, id est, *de Quantitate animæ librum unum; de Immortalitate animæ lib. unum; de Duabus Animabus librum unum; de Immortalitate animæ, et ejus origine libros quatuor*, qui necdum inventi sunt a nobis. Si forte in armario imperiali inveniatur, quærite, legite, et in comunione charitatis nobis dirigite ad legendos. In hoc enim omnes consentiunt catholici scriptores, quod anima a Deo sit condita; nec partem eam esse Dei naturæ, quia si ex Dei esset natura assumpta, peccare non posset. Nec eam corpus esse palpabile vel visibile: nec mori eam posse, ita ut non sit; nec a reatu primæ prevaricationis liberari posse, nisi per gratiam et mysterium mediatoris Dei et hominum Domini nostri Jesu Christi, qui plenam humanitatis nostræ naturam, absque omni peccato, in suæ divinitatis assumpsit personam: quia totus homo peccavit, et totus homo liberandus erat, secundum dispensationem æternæ pietatis in Deo. Totus homo assumendus erat, id est, anima et caro, cujus anima, id est, Redemptoris nostri, tantæ sanctitatis et justificationis est, ut omnes in se creditum animæ per eum [Al., per eam] sanctificari et justificari possint [Al., queunt], et caro tantæ mun-

ditæ et libertatis a peccato, ut omnium in se confidentium carnes, divina in ea operante gratia, purgari et liberari possint [Al., possunt]. Quia sanguis qui de eadem carne, lancea militis vulnerata, fluxerat, pretium est salutis humanæ, per cujus effusionem extincta est flamma illa paradisi custodia, et via fidelibus aperta est ad lignum vitæ, quod plantatum est secus decursus aquarum viventium (Psal. 1, 3). Cujus ligni sapientissimus Salomon, dum de laude sapientiæ multa dixisset, recordatus est, ita dicens: *Beatus homo, qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia*. Et paulo post: *Vitæ ejus vitæ pulchræ, et omnes semitæ ejus pacificæ. Lignum vitæ est his qui apprehenderint eum, et qui tenuerint eam, beatus* (Prov. 11, 13, 17).

XIV. Humanæ vero animæ pulchritudo est et decus, sapientiæ studium, non illa quæ in terrenis solet occupari negotiis, sed illa magis qua Deus colitur et amatur. Cui teipsam studeas, Virgo nobilissima, tota mentis intentione mancipare; quia in hac est vita omni tranquillitate beatissima, in hac est illius summæ Trinitatis imago feliciter perfecta. Hic est thesaurus desiderabilis, qui requiescit in ore prudentis, et abundat in corde sapientis. Hæc in Virgiliacis non inveniatur mendaciis, sed in evangelica affluenter reperietur veritate. Pe vera scilicet sapientia dicitur: *Omnis sapientia a Domino Deo est* (Eccli. 1, 1). Quidquid enim recte per sapientiam intelligitur et amatur, Dei donum est. Proinde omnis, qui secundum Deum sapiens est, beatus est. Unde in Job dicitur: *Sapientia hominis est pietas, recedere autem a malo scientia* (Job. xxviii, 28): uno vero nomine pietatis, cultum totius divinæ religionis designare volens. Quid beatius est animæ, quam summam **151** diligere bonum, quod Deus est? Quid felicius, quam se dignum [Al., se dignam] æterna præparare beatitudine, dum immortalem se esse verissime novit? Nec æstimes tibi tantum sufficere, nosse quid facere debeas, nisi etiam opere impleas quæ nosti. Quam plurimi se sapientes astimant, et viam se veritatis nosse gloriantur, sed nequaquam vere sunt sapientes, qui non habent fortitudinem animi ad proficiendum [Al., perficiendum] opere, quod sapiunt. Ergo vera est sapientia, nosse quæ debeas, et nota perficere. Proinde nullam quatuor animæ virtutum, de quibus supra diximus, perfecte habet anima, si totas non habet, quia hæc omnia ad unum charitatis intendunt præceptum, quæ sola in catholicæ fidei veritate, dignam efficit animam habitatione sanctæ Trinitatis, ad cujus imaginem conditam esse superius ostendimus, de cujus ratione et natura, sicut flagitasti, hæc pauca perstrinximus, prout epistolaris angustia concessit. Mirumque quodammodo a scholasticis videri poterit, quomodo te plus mihi cognitam esse putare voluisses, quam tibi ipsi. Unde vivis vel ratione viges, nisi in animæ substantia? dum te perraro oculis vidi

^a Sancti Augustini sententiam de origine animæ reperies in ejus epist. 166.

meis, per quos animæ naturam tuæ cernere non potui. Quamvis juxta commune præceptum Domini diligam; nec non pro optima tuorum fama studiorum quæ aliis narrantibus de te sæpius audiui, in quibus velim te semper proficere, et Deo placere, ut digna efficiaris animæ rationem et naturam nosse, et quod nunc in ænigmate vides, perfecta scientia in futura perspicias beatitudine. Proinde opto te, filia charissima, æternæ patriæ felicitatem, quam tuam desiderare optime novi sapientiam, integra prosequi voluntate. Nec te ab ejus desiderio ulla hujus sæculi avertat ambitio; nec cujuslibet temporalis rei delectatio. Pauci sunt hujus vitæ dies, et meritorum retributio nullo terminatur fine. Vera est scilicet sapientia, veram toto corde diligere vitam; et totis viribus intendere, ut ad eam pervenire mereatur qui eam diligere, verbis se verissime profiteri videatur [*Al.*, videtur], quia non est in sermone tantummodo regnum Dei, sed in virtute sancti Spiritus et sanctorum perfecta meritorum claritate.

* ELEGIACUM CARMEN.

Qui mare, qui terram, cælum qui condidit altum
 Qui regit imperio cuncta creata suo,
 Jusserat hic hominem rebus dominare sub astris,
 Qui sensu solus et ratione viget:
 Qui valet inter enim viventia, noscere mundi
 Jamque Creatorem mentis in arce suum.
 Factus ab æterno, felixque æternus ut esset
 Mira quidem magni solus imago Dei;
 Nobilis exinde est animæ natura sagacis,
 Atque potens sensu cernere cuncta suo:
 Quæ mare, quæ terras, cælum quæ pervolat altum,
 Quamvis sit carnis carcere clausa suæ:
 Corporis utque oculus, visus ad sidera tendit,
 Uno stet quamvis carnis in arce loco,
 Immortale decus, hujus lux aurea vitæ,
 In se digna Deum semper habere suum.
 Si bona, si sapiens, Christi si se ornat amore,
 Ut felix valeat vivere in arce poli,
 Et post hujus enim vitæ, per sæcla, labores,
 Cælesti in regno cernere semper eum.
 Lux æterna Deus, cui laus et gloria, merces,
 Si bene, si digne vixerit ipsa Deo.
 Sit modo sancta, piis meritis sit casta, pudica,
 Floreat in studiis semper ubique sacris.
 Se regat, atque suæ carnis vivaciter actus,
 Ut regina potens, legibus æthereis.
152 In se nil cupiat pravi, nil optet iniqui,
 Nil cuiquam noceat, optet, agat, vel amet.
 Ne maculis sibimet fuscet data tempora vitæ,
 Sit pia servire, sancta, quieta, Deo.
 Moribus egregiis in se jam vivat honeste,
 Ut placeat sponso sic [*Al.*, *add.* niens] moderata
 [pio.]

A Spiritus est anima, in membris jam totus ubique
 Quippe suis vivax, factus amare Deum.
 Atque Creatorem laudet sine fine benignum,
 Qui se concessit scire patenter eum.
 Et cultu prudens illum venerariet almo,
 Est quod sola salus, gloria, vita, animæ:
 Scilicet æthereis quapropter se actibus ornet,
 Ante oculos Domini, nocte dieque, sui,
 Omnia qui cernit cordis secreta superno
 Lumine, quem nullum velle latere potest.
 Quocirca incubuit [*Al.*, incumbit] magnum nos nam-
 [que necesse,
 Ut pia pertractet mens bene digna Deo:
 Quatenus inspiciat tantum tractare superna,
 Jam plenum sancto pectus amore Dei.
 B Hæc vera est animæ vere super omnia nostræ
 Gloria, nobilitas, atque beata quies.
 In hoc te studio nunc exercere memento
 Fœmina, quod placeas, inclita sponsa, Deo.

ALIUD CARMEN ADONICUM.

Te homo laudet,
 Alme Creator,
 Pectore, mente,
 Pacis amore:
 Non modo parva
 Pars quia mundi est.
 Sed tibi sancte
 Solus imago
 Magna Creator
 Mentis in arce
 Pectore puro
 Dum pie vivit.
 O Deus et lux,
 Laus tua semper
 Pectora et ora
 Compleat; ut te
 Semper amemus
 Sanctus ubique.
 Hæc pia verba,
 Virgo fidelis,
 Ore caveto,
 Ut tua mitis
 Tempora Christus
 Tota gubernet.
 Te cui castum
 Corpore, mente,
 Dirige templum
 Dulcis amica,
 Et sine semper
 Fine valeto.
 Qui tibi solus
 Sit rogo semper
 Lux, amor, atque
 Forma salutis,
 Vita perennis,
 Gloria perpes.

* In cod. ms. Tegernseensi titulus: *Carmen de nobili et sagaci natura animæ.*

Hoc carmen tibi cecini senario numero nobile, **A** qui numerus perfectissimus [*Al.*, perfectus] est in suis partibus, te optans esse perfectam in sensibus tuis. Cujus numeri rationem, sicut et aliorum, sapientissimus imperator tuæ perfacile ostendere potest sagacitati; cujus mentis miranda est nobilitas, dum inter tantas palatii curas et regni occupationes philosophorum pleniter arcana curavit scire mysteria, quod vix otio torpens alius quis modo cognoscere studet. Nec tibi a nobis necesse est causas querere rerum, vel rationes physicæ occultas scientiæ, dum illius clarissima quotidie uteris sapientia, ac venerandam intueris faciem. Nec tibi longo laboriosoque itinere de Æthiopia Hierosolyma visitanda est, ut videas Salomonem de rerum disputantem naturis. Ecce juxta te est, quem per tantas terrarum difficultates regina quæsivit Austri. Sed cum eadem celebri laude tibi dicendum est: *Beati viri tui, et beati servi tui, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiisti, et posuit te super thronum populi tui, eo quod dilexerit Dominus populum suum in sempiternum (III Reg. x, 1 et seqq.).*

O filia Jerusalem, cernite Salomonem nostrum in diademate fulgentem sapientiæ; imitami mores illius nobilissimos; aversamini vitia, colite virtutes. Magna vobis incumbit, si dissimulare non vultis, optime vivendi necessitas, **153** dum apud eum quotidie versamini [*Al.*, conversamini], in quo totius honestatis habetis exemplar, quatenus per præsentis [*Al.*, per præsentis] illius sacratissimos mores ad ejus cum eodem pervenire mereamini præsentiam, de quo ipsa cecinit Sapientia: *Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani; columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constravit propter filias Jerusalem (Cant. III, 9, 10).*

LITANIA

SEU PRÆCATIO AD CHRISTUM.

Miserere, Domine, miserere, Christe.

^a Ex cod. ms. Tegernseensi.

^b In codice ms. Sanct-Gallensi, quo Canisius (Tom. II Thes. Monument. Edit. Basnagii, pag. 377) usus est, post præcedens distichon alii sequebantur versus, qui an ad Eulaliam vel ad epistolam illi scriptam pertineant, cum potius variorum locorum inscriptiones sint, merito dubitatur. Ita vero sonant: **D**

Dum sedes lætus pulchra possessor in aula,
Tum miseros stantes esse memento foras.
Ut... tibi perpetuum qui tradidit istam
Jamque domum clemens Christus in arce poli.

Tu misericordia mea, miserere mihi.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut credam in te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut cognoscam te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut diligam te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut sperem in te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut anima mea vivat in te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut caro mea exsultet in te.

Miserere, Domine, miserere, Christe, ut vita mea proficiat in te.

B Miserere, Domine, Deus Pater, gloria mea, vita mea.

Miserere, Christe Salvator, salus mea, fortitudo mea.

Miserere, Spiritus Paracletus, consolatio mea, illuminatio mea.

Miserere, Domine, Deus Trinitas et Unitas.

Te laudo, te adoro, te confiteor.

Pax mea, spes mea, laus mea, lux mea.

Pulchritudo mea, beatitudo mea.

Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio semper ubique in sæcula sempiterna.

^a CARMEN.*Quid mystice significant palmæ in manibus gestari solitæ.*

Candida florigeris lucent ceu lilia campis

Fulgeat in meritis sic pia virgo sacris ^b.**C** Versibus exponam breviter, quid palma amice ^c

Significet, manibus quas nos portabimus omnes.

Palma tui signum, magne est Rex Christe, triumphi.

Palma docet nostram ipsos nos vincere carnem,

Palma est mercedis signum celeste futuræ.

Hæc palma hortatur vitam sperare futuram.

In cruce pendentis Christi est victoria prima.

Vincere nos ipsos non est victoria parva.

Tu te vince, precor, semper te vince, amica

Sitque tui Christus merces finisque laboris.

Frigora qui fugiat, veniat sua membra fovere,

Ad me prægelidus nempe viator ovans.

Crux sacra Dei fulgescit sanguine summi,

Nos nostranique simul protegat alma domum.

Hæc pateat charis jam janua semper amicis,

Qui læto quærant pectore namque patrem.

D Ille requiescit ovans abbas, sanusque resurgat

Quem tua conservet dextera, Christe potens.

Sit tibi Christus amor, potus, cibus, omnia Christus,

Lux, via, vita, salus, laus, venerando Pater.

^c Forte leg., amicæ, scilicet exponam amicæ.

154 OPUSCULUM SEPTIMUM.

DE CONFESSIOE PECCATORUM AD PUEROS SANCTI MARTINI.

EPISTOLA ^a.

Dilectissimis in Christo filiis, bonæque spei ado-

lescentulis, qui in ecclesia summi pontificis protectorisque magni beati Martini Domino Jesu [*Al.*, Deo

^a In cod. ms. S. Emmerami titulus est: *Epistola et admonitio Albini ad pueros et adolescentulos, id est,*
PATROL. CJ.